

KULTÚROTTHON A HEGYEK KÖZÖTT

1.

Tiszta téli este. Ozd a völgyben, mint katlanban izzó parázs. A komorló, sötét hegyek fölött csillagkoszorú. A tükör Farkaslyuk bányatelep. A hegyen áll, erdők, faóriások közt búvik meg a rengeteg Bükkben. Kicsi házai már sötétek, csak a csúcson, az út végén ontja a fényt a kivilágított, gyönyörű kultúrotthon. Ozdról ennek a kis partjának a világát lehet látni.

Kultúrközpont Farkaslyuk. Három táncsoportja van: két népi táncsoport és a gyermekeknek balett. Színjátzó csoportja, hetventagú énekkara, fúvószenekara és szimfonikus zenekara... Sok ezerkötetes könyvtára van. A farkaslyuki bányászok üzemfenntartók alakították ki ezt a virágzó kultúrételt, tették másodikká otthonukká a kultúrotthonot. Nincs olyan család, ahol egy-két tag ne venne részt valamelyik csoportban. Például Magyar elvtárs az énekkarban énekel, fia a népi táncsoportba jár, Magyar Kati pedig a balettkarban tanul táncolni.

A hegycsúcsra épült a kultúrotthon. Olyan, mint egy vár. Erős. Az ózdi tanácsnépművelési osztályán azt mondják az elvtársak: „mindig lehet rá számítani”. Nemrégiben egy pesti egyetemi tanár érkezett a vá-

rosba, József Attiláról előadást kellett volna tartania. Szerzési hiba folytán Ozdon nem tarthatták meg az előadást. Visszautazzék az előadó? Dehogynem! „Felvisszük az elvtársat Farkaslyukra, ott majd telt ház előtt beszélhet” — mondták a tanácsnál.

Farkaslyukon sem várták az elvtársat. De mégis nagy volt az öröm. Nem kellett mikrofon, plakát, külön agitáció. Csak két-három embernek mondta el a kultúrotthon igazgatója, Kőpeczi László elvtárs, hogy egyetemi tanár érkezett hozzájuk, József Attiláról fog beszélni. Műszak után egy órával már nem lehetett a színházteremben helyet kapni.

2.

Nem könnyen épült fel ez a „vár”, a kultúrotthon; a hosszú évek otthontalansága, a régi bányászélet sok szenvedése után vált igazi otthonná. A mult „kultúrételtől” tanulták meg az elvtársak becsülni a mi szabad kultúránkat.

Milyen volt ez a régi kultúrétel? Volt a bányának egy énekkara. Hatalmi szóval alakult meg, Holczmann Gusztáv „nagyágos gondnok úr” rendelkezése. Kána József „bányamester úr” lett a felügyelő, olyan fejele vezető. Mert aki például nem jelent meg egy énekpróbán, azt egy-két hétre szabadságra írták — vagyis elvették a kenyérét. Minden énekóra Kána vezényletével menetgyakorlatokká

kezdődött és végződött, hogy a dalárda jól tudjon menetezni; mert a családi ünnepeken kivézenyelték Holczmannék háza elé és ott parancsszóra énekeltek: „Háborog lelkem, óhhh...”

Ilyen volt az énekkar. A felszabadulás után aztán az öreg tanító, Willimszki Béla elment a bányászokhoz, hogy meg kellene alakítani az énekkart.

„Olyant, mint volt? Akkor inkább semiyent!”

Nem olyan lett. A karvezető a tanító lett, aki kicsi koruk óta nevelte ezeket a bányászokat. S elsőnek az Internaciálét és a Bunkócskát tanulták meg. Ma már a díszesek nagyrésze, a legjobb bányászok a tagjai az énekkarnak: Kiss Béla kétszeres sztahanovista, Fürjes Hentes Imre sztahanovista a legszorgalmasabb énekesek. Többször meghívta már őket a rádió.

3.

A szimfonikus zenekart a tanító fia, Willimszki László vezeti. Elektromérnök lent Ozdon, két éve végzett csak, diszista. Itt él most is, itt nőtt fel együtt a bányászgyerekekkel. Mikor kicsik voltak, a bánya régi fúvóshangszereit próbálgattak — senki sem törődött velük. Az egyik gyerek apja hegedült is. Tudott róla, hogy az öreg Démunt Józsi bácsi megtanult vadászkürtön játszani, amikor kint volt Franciaországban. Thomási Kati a DISZ-ből — Ozdra jár

már, a közgazdasági gimnáziumba — hegedül is... Igy számbavéve a zeneértőket, megalakították a zenekart. Olyan is felvettek, aki még nem tudott hangszerezen játszani. A kultúrotthonban zenét is tanultak a diszisták. Major Sándor vágár most már a szimfonikus zenekarban klarinétot játszik, Óvári Ferenc csillós mélyhegedűn. Bolyki István az első hegedűs. A kultúrversenyen Brahms, Csajkovszkij és Hecstaturján művekkel indul a zenekar.

4.

Nemcsak otthon lett a kultúrotthon, hanem a bánya segítője. A kultúrgárda a legeladottabb kis hegyháti községet is felkeresi. Műsort adnak, könyvanketot tartanak, ők köszöntik a kimagasló eredményt elérő dolgozókat. Két hete a nagy esőben Csokvaományon Papp István I. és Biró Gázi Gusztáv kiváló vágárt keresték fel. Már éjjel volt, mire átvergődtek a Bükk sűrű rengetegébe, s felhangzott a szerenád adó kórus éneke: „Hej, ha nyílik a tárna...”

Hajnalra érkeztek haza; alvásra csak egy-két óra maradt, aztán kezdődött a műszak. Azon a napon a bánya 143 százalékosat ért el. A csokvaományi dolgozók közül pedig egy sem adta alább a 150 százaléknál.

Szikrázó, fényes csillag világol esténként Ozd felett. Farkaslyuk csúcsra épült kultúrháza. Mint a bányászok lámpásai, úgy köszönti a várost.

A fiatal írók

második konferenciája elé

A Magyar Írók Szövetsége és a DISZ Központi Vezetősége január 31-én és február 1-én rendezte meg a fiatal írók második konferenciáját. A fiatal írók első konferenciája és a Fiatal Írók Munkaközösségének megalakulása óta több mint két év telt el. A párt Központi Vezetősége 1952 június 28-i ülésén Farkas elvtárs, a mult év őszén pedig az irodalmunk időszerű kérdéseiről folyt vitában Révai elvtárs mutatót rá irodalmunk komoly hibáira, az írói alkotómunka számos fogyatékoságára. Ezekről a hibákról nem voltak mentesek a fiatal írók művei, szervezeti élete, magatartása sem. Mindebből már természetesen adódik a konferencia feladata: értékelni a fiatal íróknak az Irókongresszus óta eltelt időszakban elért eredményeit, továbbmegkeresni azoknak a hibáknak, helytelen nézeteknek a gyökereit, amelyek gátolják a fiatal íróink továbbfejlesztését és megmutatni a kivezető utat, megszabni a feladatokat.

Mik jelzik az eredményeket? Az elmúlt két esztendőben olyan számmal jelentkeztek tehetséges fiatal írók, mint a felszabadulás óta egyszer sem. Hogy csak néhány nevet említsünk: Takács Imre, Bihari Sándor, Csóri Sándor, Eörsi István, Kiss Károly, Boda István, Ancsel Eva, Pál József versei azt mutatják: költészetünk utánpótlása biztosítva van. Közülük öt költőnek a Szabad Ifjúság december 28-i számában megjelent egy-egy verse is tanuskodik erről. A mult év második felében megjelent két költői antológia néhány verse, különösen a „Szépünk szerinti törvény” szerelmes versei már mai költészetünk értékei közé tartoznak.

Kevesebb eredményt mutattunk fel a próza területén. Oláh László, Fábrián Zoltán, K. Nagy József, Fekete Gyula önálló kötetekkel jelentkeztek, s Molnár Zoltán, Gerő János, Tarján István megjelent, vagy kéziratban lévő írásai jelzik a fejlődést; azonban mindez kevés, nem megnyugtató. Fiatal kritikusaikról pedig azt kell elmondanunk, hogy az elmúlt évben — néhány kivételtől eltekintve — rosszul vizsgáztak. (Gondolok itt csak a Déry-vitában résztvevő Mészáros István és Abody Béla munkáira.)

Milyen hibák akadályozzák a fiatal íróink továbbfejlesztését? A szemantizmus, a művekben, magatartásban egyaránt megmutató helytelen nézetek, jobboldali elhajlások és az Irószövetség fiatal írókkal foglalkozó szerveinek: a DISZ-szervezetnek és a nevelési osztálynak nem kielégítő, nem elég tervszerű nevelőmunkája.

A konferencián megvitatandó számos fontos kérdés közül e cikk keretében egy problémáról, a fiatal írók és az ifjúság kapcsolatáról szeretnék részletesebben beszélni. Ha végigápoljuk a fiatal írói írásait folyóiratainkban, az önállóan megjelent műveket, antológiákat, egyre nyugtalanabbul tapasztaljuk: a fiatal írók nem írnak az ifjúságról, az ifjúság problémáiról, például nincs közöttük egyetlen ifjúsági író sem. „A kommunista pozitív hős követelése: — mondotta az irodalmi vitában Révai elvtárs — ez a kiinduló pontja az egész kritikának, amellyel a párt a Déry-gerényrel szemben áll... Egész irodalmunkból hiányzik ez a kommunista pozitív hős.”

Molnár István komlói vágár, a 200 méteres mozgalom elindítója, Matola József szőlőművelési brigádvezető, Kazinczi Mária, a gyapotszedés mestere... száz meg száz hőse van ifjúságunknak és a fiatalok joggal vehetik szemükre: hát ti miért nem írtok rólok? Emékeitek, multbeli emlékeitek helyett miért nem arról beszéltek, ami a szocializmus nagy építkezése, a gyárakban, a termelőszövetkezetekben, ifjúságunk nagy nevelőiskolájában, a néphadseregben történik? Vagy nem elég nagy, nem eléggé forradalmi korotok ifjúsága? Aljátok hát akkor az éle, lelkesítétek, tanítástok, segítsétek! Mindezt joggal mondhatja ifjúságunk. Mert valóban: mi fiatal írók elmaradtunk, nemhogy formálójá, de krónikása sem vagyunk ifjúságunk életének, születő új érzéseinek, jellemvonásainak, hőstetteinek.

Olyan hősteteket kell alkotnunk, amelyeket a szovjet irodalom teremtett, amelyen Pével Korcsagin, a Távol Moszkvától Tányája és Kossyov mérnöke, amelyen Oleg Kosevoj s az Ifjú Gárda többi hőse, vagy a Donyeci bányászok két fiatal munkása: Vitya és Andrjusa, akiket a szovjet fiatalok megszerettek, akikhez hasonló akarnak lenni. S a hozzájuk hasonló hősök megteremtése irodalmunkban nemcsak az idősebb írókra vár, hanem elsősorban ránk, fiatal írókra.

Mi az oka munkánk súlyos fogyatékoságának? Az ok az írói mesterség hiányos ismerete, a marxizmus-leninizmus nem eléggé elmélyült tanulmányozása mellett abban keresendő, hogy nem ismerjük az ifjúság életét. Akik közülünk résztvettek termelőmunkában, már azok is több éve leragadtak valamelyik hivatal, vagy irodalmi szakszövetség asztalához s mai életünk nagyerejű áramát csak újságokból ismerik. Az élethez való kapcsolatunk egy-egy kirándulásra, kiruccanásra szorítkozik. Nem tudok olyan fiatal íróról sem, akinek például barátja lenne valamelyik üzemben, vagy állami gazdaságban, akivel legalább időnként találkozna leveleiben, vagy személyesen.

A másik hiba: ifjúságunk sem kérte tőlünk számon a munkát. Nem olvastam egyetlen levelet sem a Szabad Ifjúságban, sem folyóiratainkban, amelyben fiatalok megbírálták volna a fiatal írók munkásságát, vagy megdicsérték volna a nekik tetsző írásokat, esetleg meghívtak volna maguk közé egy-két fiatal író.

A fiatal írók második konferenciájának döntő változást kell hoznia ezen a téren is. Mi, fiatal írók azt kérjük ifjúságunktól: segítsen bennünket ezen a tanácskozáson. Az ifjúsági zenei napok jó példa volt az ilyen együttműködésre. Írják meg a hátralévő időben, mi a véleményük a fiatal írók műveiről? Milyen értékeket, milyen hibákat látnak munkáinkban s mit várnak tőlünk a jövőben, mit várnak magától a fiatal írók konferenciájától? A DISZ-bizottság legyenek szervezői ennek a segítő munkának; szervezzék a fiatal írókról folyó vitákat, s az Irószövetség DISZ-szervezetével együtt teremtsék meg a fiatal írók és az ifjúság közvetlenebb, baráti kapcsolatát is. A fiatal írók továbbfejlesztéséről, egész magyar irodalmunk továbbfejlesztéséről van szó. Ez pedig közös ügy, egész népünk ügye.

Gergely Mihály, az Irószövetség DISZ-titkára.

„Úttörőházat építünk...”

A szakadó eső megcsúfolja a telet, a januárt. A kispesti Rákóczi-utcat mély latyak borítja. A sártengerben szilárdabb pontokat keresve ugrálnak a fiúk, lányok, amint az Úttörőház felé sietlően átkelnek az utca túlsó oldalára. Zene- és énekláng szűrődik ki az Úttörőházból. Ma klubdelutánt tartanak.

Bent kellemes meleg, vidám villanyfények. A nagy teremben zongora szól. Vörösnyakkendős úttörők táncolnak. A fal mellett, alacsony székeken pajtások és kisöccsök, kishugok: — vendégek. Megjönhőny egyenruhás ipari tanuló.

Ipari tanulók az Úttörőházban? Hiszen már kinőttek a pajtáskorból! Es névszerint ismerik itt őket a gyerekek: a lányok kacagva sereglenek, hogy táncolhassanak velük. Hogyan kerültek ide?

A tavalyi ősz lázas napokkal köszöntött az Úttörőházra. Hosszas huzavona után 14.000 forintot kaptak a tanácstól, a ház kibővítésére. A vezetőség körlevélet intézett a kerület valamennyi úttörő csapatahoz. „Pajtások! Társadalmi munkával kibővíljük az Úttörőházat. Segítsétek!”

Es a kerület megmozdult. A ház vezetőségének pedig jött a feje. Honnan kerítsenek szakmunkásokat?

Valakinek eszébe jutott: van Obudán egy MTH-otthon, sokszáz építőipari tanuló lakik ott. Mi lenne, ha tőlük kérnénk segítséget?

György elvtárs, az Úttörőház igazgatója nyomban irógéphez ült. A titkári tanács pedig küldöttéket választott. Ágics Kati és Rendesi Irma még délután elindult. Másfélórai villamosozás után érkeztek a polgárcsúcs MTH-otthonba.

Az igazgatói irodában találkoztak Szerencse Mihály elvtárral, az otthon párttitkárával. Szerencse elvtárs az A/2-es szakasz nevelője is. Elolvasta a pajtások levelét.

Felmentek az emeletre, az A/2-es szakaszhoz.

— Elvtársak! Vállaljuk? — kérdezte Szerencse elvtárs.

Kiss Gábor, a szakasz politikai megbízottja jelentkezett elsőnek.

December elsején jöttek az ipari tanulók először Kispestre. Alaposan szemügyre vették a kerület, ahol az új épületnek emelkednie kell. Kiss Gábor a kerületi tanács egyik mérnökének tervezését tanulmányozta. Papírt, ceruzát kért és számításához fogott, javaslatokat készített a tervezéshez.

Kiss Gáborról tudták a barátai, hogy amikhez egyszer hozzáfog, azt meg is oldja. Amikor vidékre küldték, toborzásra — egész szakaszra való új ipari tanulóval érkezett vissza. Amikor először hallott a

Kellemesen és hasznosan töltik el idejüket a kispesti Úttörőház vendégei. Sokan látogatják a könyvtárat is. Képviselet Jávör Tibor könyvtáros könyvet ad Gyárfás Juditnak, Szalai Mária kezeli a kártyákat, míg Ladányi Mária és Vágóúdi Gyula már nézik is az újonnan kapott könyveket.

Pozsonyi-féle falazásról, nem nyugodott, amíg személyesen nem beszélhetett a híres sztahanovistával. Es ma már az ő munkamódszerével dolgozik. Most is ő volt az, aki a fiúknak egyre magyarázta: — Diszisták vagyunk, értsétek meg! Az úttörők — a mi utánpótlásunk! Segíteni kell!

...Kiss Gábor soká számolt, rajzolt. Végül kirukkolt néhány javaslatlalt.

A helyiségek nagyobbak lehetnek. Kikerül itt két szoba is, a virágházat pedig építsük az egyiknek a tetelére. Ott a nap is jobban éri. Néhány nap múlva mérnök ellenőrizte a számításokat — kiderült, hogy a javaslatok helyesek.

Az ipari tanulók fél 5-kor végeztek munkahelyükön, aztán villamosra ültek, jöttek Kispestre. Először csak négyen. Másnap már tizen! Aztán napról napra többen. Esős volt az idő, később jagyott, hideg szél söpörte az Úttörőház kertjét, vadul lobogta a villanykörtéket, amelyek megvilágították az építkezést. Nem egyszer börgő áztak, topogva melengették a lábukat. De már szivókhöz nőt az építkezés. Hogyan szerették volna? Hiszen ott sürgőddött körülöttük a pajtás-sereg! A micurinisták, akik a virágháznak örültek! A könyvtár aktívái akik az új könyvtárhelyiségnek örültek! Nagy munkát végeztek a pajtások is. „Feldől” munkát. Saup Vera, Bognár Edit ott álltak a Pozsonyi-módszerrel falazó ipari

tanulók mellett. Ok terítették a habarcsot. Úttörőpajtások keverték a maltert, hordták a téglát.

A fiatalok rációfolt Kovács elvtárs, a XIX. kerületi tanács műszaki osztálya vezetőjének szavaira.

— Építkezni nem lehet társadalmi munkával! — mondta Kovács elvtárs.

Nem lehet? Dehogynem! Az A/2-es ipari tanuló szakaszban akadt mindenféle szakember. Kőműves, ács, vasbetonszerelő, lakatos, bádgos, villanyszerelő. Az üvegmunkáikat meg a kerületi DISZ-bizottság titkára vállalta magára. Es az úttörők szárai végezték a segédmunkát.

December végére már magasra rugaszódtak az új falak. Kiss Gábor (akit „művezetőnek” neveztek el) minden nap kijött. Itt töltötte estét, vasárnapjait. Egy-egyben néhány ipari tanuló szabadságot kapott. Akkor kiköltöztek az Úttörőházba. Ott is a'udtak, a könyvtárban.

Kiss Gábor, Kerekes Lajos, Ba'ogh Károly kőműves tanuló, Semsei Balázs, Veres Lajos ács tanuló és a többiek ma már nem egyszerű vendégek a kispesti Úttörőházban. Ide költöztek, ide költözték az úttörők szeretete, megbecsülése és saját örömeik, büszkeségük. Mert nincs annál nagyobb öröm, mint ha az ember érzi, hogy komoly, példás munkát végzett. Olyan munkát, amelynek példáját mindenütt követhetik az úttörőket nevelő DISZ-tagok.

Bokor Péter